

Szerkesztőség

Arad, Acsev-palota.

Kiadóhivatal:

Bulv. Regele Ferdinand 22.
(József főherceg-ut.)

(Aradi Nyomda Vállalat.)

Sürgönycim: Közlöny, Arad.

Telefonszám:

Szerkesztőség és kiadóhivatal
151.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI ÉS KOZGAZDASAGI NAPILAP.

* Főszerkesztő: STAUBER JÓZSEF. *

ELOFIZETES

HELYBEN ÉS VIDÉKEN:

Egész évre ... 300 Lei.

Fél évre ... 150 Lei.

Negyed évre ... 75 Lei.

Havonta ... 25 Lei.

Hirdetések díjszabás szerint
vételnek fel.

Megjelenik naponta reggel.

Lapunk legújabb közleményei:

Hőtzendorfi Conrad leleplezése.
Árlejtés a nyilvánosság mellőzésével.
Legionáriusok szorvoskodása Aradon.
Polgári kormány Németországban.
Vizsgálat a helytelen kurzusok miatt.
Kossuth osónakosának unokája Aradon.
Stinnes panaszok.
Tanács helyett — közgyűlés.
Csanak a törökök.
Meghosszabbított ember.
Újabb földrengés.
A titkos kocsak.
Izgalmas betörőhajsz.
Aktalopás a megyei árvasszéken.

Telket árvereznek.

Arad városa telket adott el nyilvános árverésen. A telek a város egyik legforgalmasabb helyén fekszik és mégis feltűnően olcsó áron kelt el. Mindössze két árverező jelent meg annak az árverési hirdetménynek alapján, amelyet a városi hivatalos lapban tettek közzé. Ez a tény, hogy az árverési hirdetmény csak a városi hivatalos lap szükreszabott publicitása előtt látható napvilágot, máris megmagyarázza az olcsó eladási árt és a gyenge érdeklődést. Kétségtelen, hogy egy nagyobb árverező közönség licitációja háromszornégy szer akkora árat ért volna el, mint amennyivel a város így beérni kénytelen. Ma, amikor a legkisebb földterületet is meg kell be-

csülni, nemcsak az értékére, de a város fejlődésére való tekintettel is, egészen megdöbbentő jelenség az, hogy egy ilyen kitűnő fekvésű, nagy jövőre hivatott városi telek árán alul, külső érdeklődés és minden városrendészeti és építészeti szempont figyelembevétele nélkül adódott el.

De vannak ennek az árverésnek más megiszivlelendő tanúságai is. Ezek közül első helyen áll ez a kérdés, hogy miért kellett a városnak ezt a telket áruba bocsátani? A modern város-politika egyik, legelső alapföltétele, hogy telektartaléka legyen. Különösen áll ez Aradra, amelynek lendülő fejlődéséhez emelkedő építkezési kedvéhez sok reményt fűzünk. A városnak, ha vannak szabad telkek, ezekkel inkább takarékoskodnia kell, mint árverezni. Nagyon valószínű az az eshetőség, hogy erre a telekre Arad városának a közeljövőben szüksége lett volna és majd akkor ha szüksége lesz rá, kénytelen lesz jóval drágábban, talán nem is ilyen előnyös helyen telket vásárolni. Az a földterület amelyből ezt az ötszáz kvadrátot kiszakították egy nagy főiskola építési helyéül volt kiszemelve. Ezt a helyet most megcsontolták. Ezzel a hellyel most pazarol-

tak és még csak árban se kaptuk meg azt az értéket, amit a telek valójában megér. Ennek a rosszul sikerült árverésnek legsúlyosabb tanulsága szorosan összefügg Arad jövőjével. Azt a régi közmondást, hogy aki időt nyer, mindent nyer, itt úgy is lehetne variálni, hogy aki tért nyer, mindent nyer, még időt is, mert idő kérdése csak az, hogy mikor lesz szüksége Arad városának erre a fekvésénél fogva értékes területre, amely ma már nem az övé és amelyet szükség esetén újra megváltani bizonyára nehezebb áldozatokat követelne.

Leszavazott miniszterek. (A parlamentnek sok lesz a munkája.)

Bucuresti. A Kormány elhatározta, és erre felkéri a parlamentet is, hogy a trónbeszéd feletti vitát a lehető legszűkebb határok közé szorítsa, miután a parlament túl van halmozva letárgyalandó igen sürgős és fontos ügyekkel. (Rador.)

Bucuresti. Az Adeverul jelenti, hogy a nemzeti párt Flondorral és más neves politikussal tárgyalást folytat egy erdélyi-besszarábiai erős politikai blokk megalakítása ügyében. Az Adeverul azt is konstatálni kívánja, hogy a nemzeti pártiak a Takeistákkal is megállapodtak bizonyos fuzió tekintetében. (Rador.)

podtak bizonyos fuzió tekintetében. (Rador.)

Bucuresti. Az alkotmányreformelőkészítő bizottság mai ülésén folytatták a javaslat részleteinek megvitatását. A törvényhozó hatalomra vonatkozó részt kisebb nagyobb módosításokkal szövegezték és tárgyalták meg. Johannescu, majd Florescu miniszterek javasolták, hogy a parlamenti szünet alatt letartóztatott képviselők ügyében a kamara legelső ülésén kell utólag döntenet. Letartóztatás viszont csakis a törvények által előírt esetekben történhetik.

BECSI LEVEL.

(Conversano Capriola.)

Önagysága, soraim és hódolatom tárgya, akinek neve mellett a műsor kivételes indiszkréciónál az életkorát is elárulja — „Conversano Capriola (24 Jahre alt)“ — nem spanyol táncosnő és nem francia exentrikvű, nem valami hírhedt kalandornő, még csak nem is magyar származású híres mozi-színésznő, ami jóhangzású neve után lehetne; Conversano Capriola — milyen nehéz ezt róla leírni — mindössze egy ló. Nem szorult rá arra, hogy társadalmi helyzetét nemesebb csengésű szavakkal enyhítsük, Conversano Capriola a csodálatos paripa, a hófehér táltos, a gögös tellér egyszerűen és szerényen egy ló és pont. Nem ver senyilő, amelyen veszteni lehet; nem favorit, amely lemarad, vagy orrtánc, amelyik meglepetésszerűen győz. Egy igazi nagy és öntudatos művész ez a ló, sőt művésznő ez a fejedelmi kanca és művészetének eredetisége és rendkívülisége megérdemli, hogy elismer-

résünk és elragadtatásunk virágait a lábai elé tegyük. A patái elé.

A régi Bécs legszebb és legjellemzőbb emléke az a csodálatos hűséggel és érthető ragaszkodással megőrzött látványosság, amelynek Conversano Capriola a primadonnája. A Joseph-Platzen, Bécs és talán az egész világ egyik legremekesebb terén, ezen a három oldalról Fischer von Erlach nemes barokk-falával beépített zárt területen van a híres Redoutensaal, ahol Reinhardt vendégszerepelt s alatta a „Spanische Reitschule“. Spanyolkhoz a Spanische Reitschule-nak a nevén kívül semmi köze nincs, legfeljebb annyi, hogy a Habsburgok spanyol eredetű aján-dék-lovaát is itt tanították be. — ebben a lovardában lovagolt valamikor az udvar és itt rendezték a világraszóló lovas-játékokat. A földszinten és az első és második emeleten végig páholyok húzódnak; minden hófehér és cseresznye-piros, ama bizonyos k. u. k. Hof-piros, amely a Schönbrunni és Hofburgbeli szobák színeinek a disztinívált specialitása. Az egész

építmény monumentális egyszerűsége valami egész különleges előkelőséget ad ennek a lovardának, úgy hat, mintha parkettjén, azaz porodján nem lovak, hanem hercegnők táncolnának. Bécsnek az igazi művészetekhez való hűséges és minden körülmények között való ragaszkodása ezt az intézményt a vele kapcsolatos udvari istállók-kal együtt az összeomlástól megmentette és változatlanul fentartotta. Itt rendezik évenként néhány-szor azokat a lovas-játékokat, amelyeket szerényen csak „Produktion“-nak neveznek s a célja nem lehet egyéb, mint az intézménynek a mai viszonyok között is változatlan fennmaradásának a bizonyítása, ami már magában véve — kunszt.

Azt hirdetik a plakátok és azt mondja a program, hogy a Hofburg spanyol lovardájában „Produktion“-t tartanak az állami színházak hívó sextettjének a részvételével és öt régi „belovagló“ szereplésével. „Obereiter“ Herold és Zrust, Lindenbauer, Neumayer és Polak „Bereiter“-ek szerepelnek.

A jegyeket — a legolcsóbb állóhely 6 ezer korona, a legdrágább ülőhely 120 ezer korona — az előadások kihirdetésének a napján szétkapkodják, még mostanság is, amikor a színházakra rossz világ jár. A Spanische Reitschule publikuma nem a rossz szabású új idegenekből telik ki csupán, az igazi jó, láthatatlan, régi bécsi publikumtól ide; a szereplő lovaknak itt hűséges törzsközönségük van. Talán nem is a lódomitási művészet tökéletessége vonzza őket egyedül. Ehhez nem kell roya listának lenni, se monarchistának, vagy összm monarchistának pláne; aki elfogulatlanul és őszintén tudja élvezni az igazán szépet és a művészileg igazán tökéleteset, ezekben a produkciókban meghatóttan ünnepelhet egy elmerült világot, amelyben a lovak finomabb emberek voltak, mint most a legelőkelőbb siberek. Visszasikaszt-hatunk az emlékünkből egy világot, amelyben voltak emberek, akiknek nem volt más bajuk és egyéb gondjuk, mint „ausgerechnet“ az, hogy a lovak szebben lépkedjenek.

— Véres harc Düsseldorfban. Berlin. Düsseldorfban tegnap összeüszött a rendőrség és a tömeg. A harcnak négy halottja és több súlyosan sebesült áldozata van. A szak szervezetek kihirdették az általános sztrájkot. (Rador.)

Videki L. előfizetőinket kérjük, hogy előfizetési tartozásaikat azonnal küldjék be, nehogy a tartozásuk miatt kellemetlenségeknek legyenek kitéve.

A Kölcsey-könyvtár.

(Miért nincs nyitva délután is?)

Aradváros olvasó közönsége körében általános a panasza a Kölcsey Egyesület kölcsönkönyvtára ellen. — A városnak ez a nagy könyvtára csak délelőtt áll a tagok rendelkezésére. Tudvalevő, hogy a tagok létszámának jelentős részét a hivatalnokok és a házasszonyok teszik. akik délelőttönként nem érnek rá könyvkölcsönzésre és ezért ama óhajuknak adtak kifejezést, hogy a Kölcsey-könyvtárat tartsák nyitva délután is. Erre nézve kérdést intéztünk a Kölcsey Egyesület egyik vezető személyiségéhez, aki a következő felvilágosítással szolgált:

— Mi már néhányszor kértük a város vezetőségét, hogy a Kulturpalotában levő könyvtárat délután is használhassák a tagok, de a város nem teljesítette kérésünket. Nem rajtuk áll, hogy a délelőtti órákban elfoglalt közönségnek nem állhatunk rendelkezésére. Bár érthetetlen előttünk, hogy a míg az olvasóterem naponta 5—7 óráig nyitva van, ugyanakkor miért nem kölcsönözhetünk könyveket? Érdemesnek tartom megjegyezni, hogy a Kölcsey Egyesületnek jelenleg háromezernél jóval több tagja van és ezek közül alig néhány százan veszik igénybe a könyvtárat. Ez pedig amellel bizonyítja, hogy a közönség zöme a hivatalnokok és a házasszonyok délelőtt nem tölthetik idejüket a könyvtárban.

Most azután a város vezetőségén a sor, hogy a Kölcsey Egyesület könyvtárát a délutáni órákban is nyitva tartsa, mert délután az olvasóterem ugyanis a közönség rendelkezésére áll és így mi sem gátolja a könyvek kiadását.

Ujabb földrengés.

(Elpusztult bányaváros. — Kétezer ember meghalt.)

London. Egy Newyorkból érkezett kábeltávirat adja hírül, hogy Valparaisoból érkezett jelentés szerint kedden este ismét földrengés volt. — *Constitucion* és *Carrizal* városokban nagy a pusztulás. A carrizali rézbányák középpontja, egy cölöpökön épült földalatti város, amelynek ötszáz ötven bányászlakosa volt, teljesen elpusztult. Valószínű, hogy az összes lakosok a romok alatt lelték halálukat. A hivatalos adatok szerint az újabb földrengés áldozatainak száma kétezerre tehető.

London. Egy csilei távirat szerint a földrengés és a szökőár halottáldozatainak száma ezernyolc százra, míg a sebesültek száma 20.000-re tehető.

Legionáriusok szervezkedése Aradon.

(Ispravnic György volt vasutigazgató az aradi mozgalom élén. — Az akarják, amit a fasiszták, de mégse fasiszták.)

A kerékagyig érő sárban csak nehezen halad előre kocsim utamon, amely „fascista” mozgalom aradi vezetőjének lakásához vezet. Az A. Mocioni (Orczy-utca) nyáron a legkellemesebb, legszebb utcája Aradnak, most fagyott falevelek őszi szemeke borítja a sarat. Sártenger ez az utca most, amelynek tarajos hullámaival penészes, piszkos levelek fodrozzák. Orczy-utca 16., ez a cím. Kopott foltos alacsony sárga viskó, gondolom talán téves a cím, becsengetek a szomszédos tizenötösbe. Ez vasrácsoskapu csinos ház, inkább „fascistavezérnek” illő, mint a másik. Szép kis fekete leányka jön elő és szinte rosszul esik, hogy elküld, vissza a viskóba. Jobb szerettem volna, ha náluk lakik az, akit keresek.

Belépek a 16-os díledező kapuján, hangos lépteim zajára nyílik az ajtó és a szobából előmélő, sűrű pára ködéből egy asszony alakja domborodik előm.

— Ispravnic György urat keresem.

— Nincsenek idehaza kérem, tessék a házmesternéhez fordulni.

Keresztülhatolok egy szűk lyukon, azt hiszem könyha lehetett, amelyen az utat egy mosóteknő zárja el, benyitok valahová, hogy hová, azt nem tudom, mert az előjött házmesterné a félig nyitott ajtó küszöbére áll és elzárja a belátást. Igazolja, hogy Ispravnic György nincs idehaza. Bucurestiben van. Kikérdezek tőle töviről-hegyre mindent. Most Ménése, a szőlőben lakik a család, csak a fiú, Ispravnic Mojsza jön be Aradra mindennap, 15 éves és a liceumban jár. Ötödista. Azt, hogy gazdája mikor jön Aradra, nem tudja.

Csalódottan távozem. Jó lett volna beszélni vele, az aradi „fascistavezérrel”. Dehát nem lehet, Bucurestiben van és képzeletemben már látom, hogy rakodnak most a bucuresti vasutállomáson, hozzák a pisztolyokat, puskákat, gépfegyvereket, az ágyukat nő meg a feketeingeiket Aradra. A fekete ingeket, amelyek azért is jók, mert nem látszik meg rajtuk, ha nagyon viseltetnek.

Ispravnic Györgyöt azért kerestem fel, mert az erdélyi román lapokban egy kiáltvány jelent meg, a *Nemzeti Egyesülés* (önkénteseknek Uniója) aláírással, amely jelentkezésre szólítja fel mindazokat, akik volt tiszteket és katonákat, akik orosz, olasz és franciaországi korszakból mint román önkéntesek az antanthadsereg soralba léptek és a központi hatalmak ellen küzdöttek. A kiáltvány elmondja, hogy a szükséges formalitások már megtörténtek arra, hogy az Egyesülést a hatóságok elismerik és a szervezkedésnek nincsen akadály. A szervezkedésre minden megyében megbízottjuk van, és a kiáltvány közli ezek névsorát. Prefektus, főügyész, tanfelügyelők, iskolagazdátok, bírák, ügyvédek az akció vezetői az egyes megyékben, az aradmegyei megbízott Ispravnic György, volt Cfr. igazgató. A mozgalom még a nyáron augusztusban kezdődött Clujon (Kolozsvárt) amikor az ottani prefektúrán dr. Deleu Victort és Methes Péter kolozsvári prefektust választották elnökökké. — Pontos programot az augusztusi alakuló

gyűlés szervező bizottsága nem adott. Az alakuló gyűlés szónokainak nyilatkozataiból az nyilvánult meg, hogy az egyesülés önkéntesei ha egészében nem is, de lényegében ugyanazt akarják, amit az olasz fasiszták.

Methes Péter kolozsvári prefektus egyik magyar lap munkatársának adott nyilatkozatában kijelentette, hogy

ez a mozgalom nincsen összefüggésben az olasz fasiszmussal. Szervezke-

Hötzendorfi Conrad leleplezése

(Két érdekes részlet a tábornagnak a napokban megjelenő könyvéből.)

— Az Aradi Közlöny budapesti tudósítójától. —

A Szerbiával való esetleges háborúra tekintettel Hötzendorfi Conrad meg akarta erősíteni Ausztria Magyarország déli határait. Új csapatokat akart leküldeni, kísérlete azonban a külügyminiszter ellenállásán hajótörést szenvedett. Ebben az ügyben 1913. január 9-én felkereste Berchtold gróf külügyminisztert. A vele való beszélgetést a következőképpen írja le:

Beszélgetés Berchtold gróffal.

Eljárása felett Berchtold grófnak sajnálkozását fejeztem ki. Erre ezt válaszolta:

— A császár kérdést intézett a dologra vonatkozólag hozzám. Nemet kellett mondanom, mivel mi Szerbiával szemben köteleztük magunkat, hogy a tárgyalások időtartama alatt semmiféle ellenséges rendszabályokat nem alkalmazunk; ez tehát szöszegés volna. Arra a kérdésemre, hogy vajon lehetséges volna-e Montenegrót szövetségesünkül megnyerni, Berchtold gróf így védekezett:

A dinasztia bizonyosan! Giesl (a monarchia akkori belgrádi követe) ebben az irányban már tapogatózott, a király (Nikita) azonban egyelőre leintette, mivel Oroszországtól vámjövödelemként négy és fél milliót kap. Pénzzel kellene őt támogatni.

En: Akkor sok pénzt kell adni ennek az urnak!

Berchtold gróf említette erre, hogy Olaszországban nagy az izgalom amiatt, mivel Ausztria-Magyarország a Lovcen uralmára törekszik és az Adriából osztrák-magyar tengert akar csinálni. Ez a megjegyzés beszélgetésünket az általános helyzetre terelte.

En: Excellenciának el kellene határoznia magát. A monarchia a Balkánon sokat veszített pozíciójából és végül mégis csak elkerülhetetlen lesz az erőpróba. Természetesen az lenne a legjobb, ha Oroszországot le lehetne győzni, akkor legalább száz esztendőre békeségünk volna.

Berchtold: Ki tudja, vajon Németország velünk tart-e?

désük teljesen önálló és nincsen politikai kapcsolata az olaszokkal. Ugyan csak nemzeti célokért küzdenek, de minden fellépő szándék nélkül és a törvényben megengedett formák között.

Románia volt önkénteseknek mozgalma nem irányul a kisebbségek ellen, hanem az erdélyi román intellektuális osztály jobb érvényesülését akarja. Arad lakosságának a legkevesebb aggodalomra sincsen oka és csak rokonszenvvel nézheti ezt a mozgalmat, amelynek a „fascista” nevet csak a név aktualitása adta.

Kócsy Jenő.

En: Ezt a kérdést tisztázni kell, kérdezze meg Excellenciád Németországot, 1909-ben a helyzet kedvezőbb volt, az utolsó alkalom talán most van itt. Mindenesetre azonban akadályozza meg, hogy Románia és Bulgária összekapjanak, Nekünk juttatnunk kell valamit Romániának. Besszarábiát, vagy pedig Szerbia kárára a negotini körletet. Végül azonban még is meg kell kockáztatnunk a háborút.

Berchtold: És akkor nincsen más, csak a presztizsünk.

En: Szerbia azonban a mienk.

Berchtold: Akkor ellenünk lesz Németország, Oroszország, Franciaország és általában mindenki.

En: Kockáztatni utóvégre mindig kell valamit. Mindenesetre azonban arra kérem önt, akadályozza meg, hogy Románia valamit érdekeink ellen kezdeményezzen. Az a szándék, hogy a dolgokat nagy háborúra vigyük, úgy látom, még sehol sincs meg. Vilmos császár neki megy ugyan az akadályoknak, azután azonban visszavonul.

Berchtold: A bolgárok kijelentették, hogy nemcsak, hogy nem mondanak le az elfoglalt területekről, hanem Üszkübre is igényt emelnek.

En: Ez a kérdés, ha a békétár gyalások elé kerül, Bulgária és Szerbia között háborúra fog vezetni. Ekkor ismét alkalmunk lenne beavatkozni.

Megemlítettem még azt, hogy a monarchiát kvantile negligenciaulnak tekintik, amit Berchtold gróf tagadott.

Beszélgetés Tschirschky német nagy követtel.

Ugyanezen a napon vacsorára voltam meghíva a német nagykövethez. Megkértem őt, hogy német részről törekedjenek arra, hogy a román-bolgár differenciákat békességesen intézzék el és pedig Románia érdekei szerint. Erre azt vetette ellen, hogy ez igen nehéz, mivel a szilisztriai ezrednek, amelyek kiyálóan bátran har-

coltak, nem lehet azt mondani, hogy ezentúl románok.

En: Nem lehet tudni, hogy fognak a dolgok fejlődni, ezért mindig szem előtt kell tartani a nagy ügyet, vagyis az antant és a harmas szövetség között fennálló ellentéteket. Kérdés, vajon a harmasszövetség hatalma kész-e a nagy ügyet fegyverrel is elintézni?

Tschirschky: Jó lenne, ha a Ballhausplatz (az osztrák-magyar külügyminisztérium) egyenesen Berlinhez intézne ebben az irányban kérdést.

En: Ezt már felvettem Berch told gróf előtt.

Tschirschky: Mi történjék Lengyelországgal, ha az esetleges háború a mi javunkra végződik?

En: Legjobb lenne felosztani Németország és Ausztria-Magyarország között.

Tschirschky: Micsoda! Németország még több lengyelt kapjon?

En: Ha Lengyelországból független államot csinálunk, úgy Ausztria elveszti Galiciát és önkönnék még több kellemetlenségük lesz lengyeljeikkel.

Németország sikasztás

egy menetjegyirodában

Bucuresti. A jassyi CFR. menetjegyirodában nagyszabású sikasztásnak jöttek nyomára. Egy *Express* nevű nagy reklámmal dolgozó ügynökségnek sikerült megszereznie a jassyi CFR. menetjegyárusítást is. Az ügynökség tulajdonosa N. Sisu, amiké a CFR.-rel összeköttetésben állott, nagylábon élt és a legelőkelőbb családokhoz lett bejáratos. Csak egy hónapig élhetett nagyszerűen Sisu, mert a napokban beállított váratlanul a CFR. egy magasállású tisztviselője, hogy rovacsofást tartson. A rovacsofó főtitkviselő fél millió lei hiányt állapított meg, aki erre huszonnégy órai haladékot adott a menetjegyiroda elegáns tulajdonosának arra, hogy a hiányzó pénzösszeget pótolja. Sisu azonban a rendelkezésre bocsátott huszonnégy órát nem a hiányzó pénzpótlására, hanem szökésre használta fel. A jassyi rendőrség elrendelte N. Sisu országos körözését.

Stinnes panaszkodik.

(Legtöbb kárt szenvedett a háboruban.)

Berlin. A birodalmi gyűlés gazdasági bizottságának ülésén Stinnes nagy beszédet mondott, amelynek egyik része így hangzott:

— Nincs még egy ember, aki a háború és főképpen az elvesztett háború következtében akkora károkat szenvedett volna, mint én. Existenciám és a felügyeletem alatt álló gyárak alapjai rendültek meg. Sehol a világon nem pusztított el a háború akkora nagy vállalkozást, mint amilyen az enyém volt.

E kijelentéshez hozzáfűzik a német lapok, hogy Stinnes a pusztulás óta ugylátszik, úgy, ahogy

Hogy áll a leu?

November 16 án fizettek 100 lelért:

Párisban 9.55 frankot
Zürichben 3.50 frankot.
Budapesten 1625 koronát
Newyorkban 60 $\frac{1}{2}$ centet
Berlinben 4700 márkát

Meghosszabbított ember.

(Berlini tanár szenzációs műtete.)

BERLIN. Az orvostudományak szenzációja van. Bier titkos tanácsos, a világhírű sebész tanár műtéttel meghosszabbított egy embert. Zondeck tanár egy német orvosi folyóiratban a következőképpen ismerteti az eljárást:

— Végtagokat meghosszabbítani eddig csak a törésknél előforduló rövidüléseknél sikerült. Az a gondolat, hogy egy kis ember testét operatív úton valamivel meghosszabbítsák, egészen új. A műtétnél oly módon jár el a sebész, hogy a csont hártját a rajta futó izomréteggel együtt átvágja, a csontot ezen a helyen eltöri és a törési végeket ideiglenesen egymás mellett hagyja. Három vagy öt nap múlva aztán az alsó törési részt erőteljesen lefelé húzza, úgy, hogy a két törési rész között több centiméter nagyságú szakadék keletkezik. Ezt a szakadékot frissen regenerálódott szövet tölti ki. A kórtanban eddig az a tanítás uralkodott, hogy az emberi testben keletkezett valamely nagyobb hiányt nem az elvesztett specifikus szövetrésszel tölti ki, hanem heges szövet pótolja a hiányt. Bier azonban kimutatta, hogy bizonyos feltételek között a hiányos testrészeknek tökéletes összenövése jön létre. Megfigyelései szerint az ilyen összenövésnek legintótosabb feltétele az az inger, amely a csontvelőből indul ki, ezt a csontvelőt Bier „helyi hormonhatásnak” nevezi. „A sérülés helyén, fejt ki a német tudós, az elhaló szövetrészekben oly anyagok képződnek, amelyek felbomlanak és amelyek olyan építő anyagokat termelnek, amelyek hormonokként hatnak.”

Bier tehát abból indult ki, hogy a törési végek között egy valóságos regeneráló szervet, tehát csontvelőget, csontvelővel stb. állít elő. Amikor a csonthártját köröskörül átvágták s a törési végeket közvetlenül egymás mellé állították, megteremtették előfeltételét annak, hogy a csonttermeléshez szükséges ingerek létrejöhessenek. Amikor ezek az ingerek megkezdtek működni, a törési végeket elhúzzák egymástól és ezzel megteremtették feltételeit annak, hogy a regenerációs ingerek tovább működjenek. Miután ebbe a szakadékba vér és nyirok ömlik, megvan a szükséges táptalaj is. Zondeck tanár megfigyelései szerint a csontképződés folyamata gyorsan megy végbe, a törési végek körül már három-négy nap alatt erős csontszövet képződik. Amikor néhány centiméterre elhúzzák egymástól a törési végeket, nem tépik szét teljesen az újonnan képződött szövetrészeket, hanem csak szalagszerűen kinyújtják azokat, úgyhogy továbbra is megmarad az összeköttetés a két törési vég között. Ezek a széthúzott szalagszerek adták a további csontképződésnek az alapját. Ily módon a hiányt csakhamar betölti az újonnan képződött szövet, ami egyúttal az illető ember meghosszabbítását is jelenti.

Polgári kormány Németországban.

(Miért mondott le Wirth kancellár? — Németországot segíti az antant.)

Berlin. A kormány lemondása után Ebert elnök megkérte Wirth kancellárt, hogy ideiglenesen vezesse tovább a kormányzati ügyeket. Az elnök ma több politikai szemléységgel fog tanácskozásokat folytatni aziránt, hogy ki legyen a lemondott Wirth kancellár utóda. A kormány lemondásának nem egyedül a szociáldemokratapárti ismert határozata volt, hanem az is, hogy a kancellár és Hermes pénzügyminiszter között erős ellentét merült fel.

Berlin. Wirth kancellár a sajtó képviselői előtt kijelentette, hogy kormányának utolsó ténykedése a jóvátételi bizottsághoz intézett jegyzék. A *Vorwärts* a kormányválságról beszámolva többek kö-

zött a következőket írja: A kormány tehetetlen volt, a belpolitikai válságot pedig haladéktalanul meg kellett oldani. A polgári sajtó a kormány lemondásától a helyzet tisztázását reméli. Azt hiszik, hogy kisebbségi polgári kormány fogja a hatalmat átvenni.

Berlin. Német lapok szerint a jóvátételi bizottság nem tartja szükségesnek, hogy Németország csődöt mondjon, hanem támogatni fogja az országot a márka stabilizálásában, a gazdasági és pénzügyi helyzet helyreállításában.

Páris. Egy német delegáció érkezését várják a francia fővárosban, amely pótjavaslatokat terjeszt a jóvátételi bizottság elé.

A Nobel-díj nyertesei.

(Elégtétel Einstein Albertnek. — Az irodalmi díj egy spanyol költőre.)

Jeleztük már azt a stockholmi híradást, amely szerint a svéd tudományos akadémia az 1921. évi fizikai Nobel-díjat Einstein Albert német tudósnak, az 1922. évi fizikai Nobel-díjat pedig Niels Bohr kopenhágai tanárnak ítélte oda. A döntés megemlíti, hogy Einsteint az elméleti fizika terén kifejtett munkássága különösen pedig a fény-elektromos hatás törvényének fölfedezése miatt tüntették ki. Einsteinnek ez az anyagiilag is számottevő kitüntetése (jelenleg 122.482 svéd korona a Nobel-díj) nyilván széles körökben kelt meglepődést. Sok méltatlan támadásért kárpótolja a tudóst, akit nem annyira tárgyi okokból, a relativitás elmélete ellen támasztott meggondolásokból, hanem inkább fajgyűlöletből uton-utfélen támadtak. Ismeretes hogy Franciaország, Anglia és Amerika mily nagy tisztelettel fogadták Einsteint, amikor Németországnak bizonyos jól ismert köréi életének megnehezítésére törtek. A tudósnak ez a nagy kitüntetése most talán megadja neki e körök szemében is azt a glóriát, amelyre egyébként neki nem igen volt szüksége. Egy hongkongi sürgöny jelenti, hogy Einstein tanár odaérkezett és onnét tovább folytatja útját Japán felé.

Niels Bohr tanár, a svéd akadémia jelentése szerint az atomok szerkezete és a belőlük kiinduló sugarak tanulmányozása körül elért érdemei miatt kapta meg a Nobel-díjat. Az 1922. irodalmi Nobel-díjat a svéd akadémia a spanyol Jacinto Benavente költőnek ítélte. Jacinto Benavente Spanyolország egyik legismertebb vígjátékírója. Szatirikus vígjátékot írt, társadalmi szatirákat, amelyekben nem kimél semmiféle társadalmi réteget és semmiféle érzékenységet. Már műveinek a címe is, így *Boszorkányszombat*, vagy *A ragadozó állatok etetése* elárulják a komédia-író. Hogy a spanyoloknak ez a nemzeti büszkesége

sikert fog-e aratni a többi európai színpadokon is, majd elvállik, ha darabjait lefordítják és bemutatják.

Hárem-tragédiák.

(Hány szultánt gyilkoltak meg?)

A török szultán detronizálása aktuálissá teszi a török történelem szultántragédiáit, amelyekkel rendszeren háremtragédiák is járnak. A legvéresebb tragédia bizonyára az volt, amelyet III. Mohammed rendezett, aki apját nem csak a trónról taszította le, hanem meg is gyilkolta, sőt kivégeztette 19 öccsét is. De még ezzel sem érte be és megfojtatta meggyilkolt atyjának 7 háremhölgyét, a kik áldott állapotban voltak. A többi háremhölgyet, valamint nővéreit száműzte. Egy-egy háremhölgy néha óriási befolyásra tett szert. A krétai Gülnüsch Rebia (Tavaszi rózsaital) pl., aki IV. Mohammed kedvenc hölgye volt, annyira hatalmában tartotta a szultánt, hogy az állam összes jövedelmeit a maga szórakozására pazarolta; ura bukása után csak koldusruhában tudott megmenekülni, míg végül is a legszörnyőbb nyomorban halt meg. Nem sokkal jobban jártak Ibrahim szultán kegyencnői Sakerpara (Cukor édes) és Sekerbuli (Cukorfinom), akiket Ibrahim meggyilkoltatása után rabszolgáknak ajándékoztak oda feleségül.

A mostani szultán detronizálásával ismét könnybe olvadt fel „a boldogság forrása.” Csak maga a volt szultán alkuszik meg az új helyzettel. „Isten haragja ömlik rám”, mondotta és megadással várja a „kismetet.” Ő beéri azzal, ha meghagyják pusztá életét, hisz ő, mint Abdul Medsid legifjabb fia, sohasem számított a trónra és eltaszítva mint egyszerű kertész nővekedett föl. Vajon ismét kapát fog a kezébe, vagy kardot, hogy angol segítséggel fölborítsa az an-

gorai detronizált határozatot, majd megválnak.

Érdekes a Damaskusban, Bagdadban, Kairóban és végül Konstantinápolyban uralkodott utolsó 90 kalifa (szultán) sorsáról szóló következő statisztika: 14-et meggyilkoltak, 7-et detronizáltak előbb azután meggyilkoltak, 3-at detronizáltak és megvakítottak és 12-öt egyszerűen detronizáltak minden egyéb komoly következmény nélkül.

Izgalmas betörő-hajsza.

(Egy kiskoru tettes legrögt a második emeletről.)

Röviden foglalkozott az *Aradi Közlöny* tegnapi számában azzal, hogy a Bul. Regele Ferdinánd (Boros Beni-tér) egyik házának padlásán két kiskoru betörőt értek tetten, akik éppen elakartak távozni az összeszedett holmikkal. A kis betörők utáni hajszáról igen érdekes, mozivásznonra illő részleteket tudtunk meg ma a rendőrségen.

A nagyrahangos betörőpadlást, amikor rájött arra, hogy észrevették szándékukat, eldobták az összeszedett értékeket és azonnal menekülésre gondoltak. Azonban ekkor már fellármázták a ház lakóit, akik elküldték a másodemelet felett levő padlás lépcsőlejárata. Az egyedüli, de meglehetősen bizonytalan menekülési út a padlás volt. A betörők praktikus ésszel belátták a menekülésnek azt az egyetlen lehetőségét, visszarohantak a padlásra és az ajtót eltorlaszolták maguk után.

A megietlen rendőr és a lakók csfrom alá fogták a bezárt padlás ajtót, amelyet csakhamar sikerült felfeszíteni. A két betörőt azonban nem találták a padláson. Valakinek az az ötlete támadt, hogy valószínűleg a betörők a háztető nyílásán menekültek el. Az üldözők legbátrabbjai kibújnak a padlás nyílásán a háztetőre és ott tényleg meglátták a két betörőt. Az egyiket sikerült nyakon csipni, a másikat azonban nem adta meg magát, hanem a háztető nyaktörő meredekjén továbbkuszott üldözői elől. Az üldözők utánakuszták a menekülőnek, aki mikor látta, hogy őt is majdnem elfogják, hatalmas lendülettel letetette magát a háztetőről. Az üldözők erejében megfagyott a vér. Mindenki rémülten képzelt el az udvar közepén vérben fetrengő összetört testet. Azonban másképp történt. Az ifjú betörő a legmerészebb akrobatamutatókat is megszégyenítő módon, zuhanás közben megkapaszkodott az első emelet erkélyének korlátjába. Felugrott az erkélyre és a lépcsőházon keresztül elmenekült. Az ottmaradt betörőt a rendőrségre kísérték, hol kiderült, hogy nem ez volt az első kísérletük, mert még számos hasonló betörés és lopás nyomja lelkiismeretüket. A másik kiskoru betörő kézrekerítésére a rendőrség megindította a nyomozást.

HIREK.

Sikkasztó borkereskedő.

(Elzálogosított bizományi áru.)

BUDAPEST. Zala Károly zágrábi konyakgyárost és bornagykereskedőt többen feljelentették 130 millió értékű bizományi áru elsikkasztásáért. A feljelentők a Törley-pezsőgyár, Zimmermann Lipót hegyaljai és abaujszántói bornagykereskedő, Frohner József budafoki bornagykereskedő és egy részvénytársaság. Zala a jugoszláviai kereskedelmi pangás miatt nem tudja értékesíteni a neki küldött bizományi árukat, ezért elzálogosította azokat és az elzálogosítás alkalmával felvett előlegeket küldötte be megbízóinak. A Magyar Hírlap úgy értesül, hogy a hitelezők most azon dolgoznak, hogy az elzálogosított bort szabadá tegyék.

— Magyar nyelvű beadványok a városhoz. A tegnapi számunkban megírtuk, hogy a városhoz benyújtott kérvényeket és a csatolt okmányokat a közönség saját érdekében román nyelven írja meg, mert úgy kérelmük gyorsabban elintézhető. Ma illetékes helyen azt a felvilágosítást kaptuk, hogy a kérvények román nyelvű megírása csak olyan esetben szükséges, amikor azokat fel kell terjeszteni a miniszteriumhoz. Olyan esetekben, amikor a kérelmek Aradon is elintézhettek, megírhatók magyarul vagy más kisebbségi nyelven.

— Három újdonság szerepel a Kölcsön-Egyesület hétfői nagy Petőfi programján, Csányi Mátyásnak, a kiváló zeneszerzőnek ez alkalomra megzenésített Petőfi versei, az „Alkony”, a „Szeptember végén” és a „Falú végén kurta korcsma” c. meseteri kis daljáték, melynek keretében Bérczy Ilonka, Katona Erzsike, Salacz Lili, Székely Károly, Hady László és Angele László ismét el táncolják a tehetséges fiatal táncnő, Bérczy Ilonka által művészen betanított toborzót. Az énekes scénáriumok főszerepeit, melyek tökéletes színszerű beállítására nagyban készül a színház művészi együttese, — Barics Gyula, Wiesenbacher József, Galetta Ferenc és Simon József fogják énekelni, míg Gergely Gúzi, Kálmán Sári, Zala Béla és Sipos Zsigmond szavallatokkal járulnak majd az est jól megalapozott sikeréhez. Az előadás közben dr. Falus Lajos fogja esztétikai ismertetésben méltatni a halhatatlan magyar lírikus emlékét.

— A romániai irodalmi akadémia jubileuma. Bucuresti. A román társadalmi és irodalmi akadémiai társaság rövidesen ünnepelni fogja ötvenéves fennállásának jubileumát. Ez alkalommal Clujon (Kolozsvaron) le fogják leplezni Eminescu szobrát, ezenkívül bemutatják Davila Vlaicu „Voda” című darabját. Ez emlékeztetel kapcsolatban az ország minden részében tartanak jubileumi ünnepségeket, amelyek már karácsony előtt megkezdődnek. (Rador.)

— Haditörvényszék elé kerülő kormányok. Szófia. Bulgáriában egy polgári népszavazáson elhatározták, hogy az előbbi évek kormányait haditörvényszék elé fogják állítani, hogy az ország válságos helyzetének előidézése miatt felelősek ítélezzenek. (Rador.)

Vizsgálat a helytelen kurzusok miatt.

(A külügyminiszter megtorlást helyezett kilátásba. — Nagybancok bűnös manipulációja.)

Az *Aradi Közlöny* több ízben emelt szót az ellen, hogy az egyik távirati ügynökség leu-árfolyam közlései nem mindig felelnek meg a valóságnak és igen sok esetben ezek a nem helyes jelentések is késedelmesen érkeznek. Az *Aradi Közlöny* után a romániai sajtó nagy része is foglalkozott ezzel a kereskedőket és magánosokat megkárosító manipulációval. A külügyminiszter szigorú vizsgálatot rendelt ebben az ügyben és a vizsgálat során meg is állapították,

hogy ez a távirati iroda elsősorban több nagy valutaüzlettel foglalkozó bankot tudósított a legújabb tőzsdei árfolyamokról és csak jóval később, igen gyakran helytelen árfolyamokról tudósította a többi bankokat és a sajtót. A külügyminiszter a legszigorúbb megtorlást helyezte kilátásba úgy a távirati iroda, mint azok ellen a bankok ellen, amelyek a távirati irodával egyetértőleg intézték a téves és késedelmes árfolyam közléseket.

— Besszarábia éhínség előtt. Bucuresti. Moldvai és besszarábiai hírek szerint az ottani gazdasági helyzet rendkívül súlyos és szomorú. Az esőzések 1911. óta nem okoztak annyit, mint amennyit egymagában véve a jelenlegi év. Ötvenhárom napja állandóan esik az eső úgy, hogy tekintettel arra, hogy a természet itt később szokták betakarítani s miután éppen a betakarítás ideje alatt az eső meg nem állt, a termés ugyyszólván elveszett. A besszarábiai hatóságok felhívják a kormány figyelmét arra, hogy tegye meg az intézkedéseit idejekorán, nehogy a legnagyobb éhínség és pusztulás következzen be ezeken a vidékeken. (Rador.)

— Megnyílik a telefonforgalom Magyarországon és Jugoszlávia között. Budapest. A magyar és jugoszláv kormányok megbízottai befejezték azokat a tárgyalásokat, amelyek a táviró és telefon forgalmának újrafelvételére vonatkoznak. A megállapodás értelmében Budapest—Belgrád és Budapest—Zágráb között január elsején megkezdődik a közvetlen telefon- és táviróforgalom.

— Az angliai választások. London. A választások eddigi eredménye a következő: 152 konzervatív, 20 nemzeti liberális, 23 liberálistárti, 63 munkáspárti és 6 függetlenségi képviselőt választottak meg.

— Olcsóbbodási hullám Ausztriában. Bécs. Az osztrák indexbizottság, amely az ártámas értékpárisokat van hivatva megállapítani, konstata, hogy október 15-től november 15-ig bezárólag hat százalékkal olcsóbbodtak a közszükségleti cikkek Ausztriában. A villamos jegyek árát 100 koronával leszállították. (Rador.)

— Oroszországban kifosztott olasz küldöttség. Róma. Az Oroszországba küldött olasz kereskedelmi küldöttséget Moszkvából Odesszába utaztatban nyílt pályán egy rablóbanda megtámadta. A delegáció vezetőjét megsebesítették és tagjait kifosztották.

— Tíz nyugatmagyarországi község visszacsatolása. Budapest. Magyarország tíz nyugatmagyarországi községet december elején vesz át Ausztriától, amelyeket a határmegállapító bizottság határozata értelmében kell visszacsatolni Magyarországhoz.

— A Központi étterem igazgatósága világvárosi mintára a szálló disztermében Bar-helyiséget rendez be, ahol e hó 21-től kezdve esténként fél 10 órakor Olga és Teddy európai híru táncművészek szebbnél szebb táncatrakciókat fognak bemu-

tatni. A helyiség reggelig van nyitva és kiváló baritalokról gondoskodva van. Belépés díjtalan.

— Elutasított tartózkodási engedélyek. Az aradi államrendőrséghez hónapokkal ezelőtt több aradi lakos nyújtott be tartózkodási engedély iránti kérvényt, amelynek egy részét a népesedési hivatal elutasította és úgy intézkedett, hogy a kérvényezők nem tartózkodhatnak tovább Aradon. Az elutasítottak a rendőrprefektúrához, mint a másodfoku felelősségi fórumhoz megfellebbezték a népesedési hivatal határozatát. A rendőrprefektúra november tizenhétedikén Andreescu rendőrigazgató szobájában fogja tárgyalni a felelősségeket. A tárgyalásokra saját érdekében a fenti napon a következők jelennek meg: Rác Bálint, Weininger Ferenc, Gényi Gábor, Tóth Zsigmond, Csorba Miklósné, Kucipp Ferenc, Mandel Ede, Schlesinger Hermann, Ludovic Erzsébet, Kiss Mátyás, Soltész József, Schüsser István, Schneck Jakab, Fiszek András, Waldmann Laura, Sachs Bernát, Stein Zsigmond, Weinberger Frigyes, Stauber Jakab, Grünfeld Lipót, Molnár Antalné, Sárközy Sándorné, Szabadi Károly, Simon Lajos, Farkas Lajos, Andressz Jozsefin, Farkas György, Holzer Jenő, Menzer Gábor és Pomlányi József.

— Meghívás. Az aradi chewra kadisa f. hó 19-én (vasárnap) d. e. 11 órakor a hitközség templomépületi tanácstermében rendkívüli közgyűlést tart, melyre az egyesület t. tagjait ezuton hívom meg. A közgyűlés tárgyai: 1. A választmány javaslata „Szeretetház” létesítése iránt. 2. A „Szeretetház” szervezeti szabályzatának és házirendjének megállapítása. Dr. Schütz Henrik hitk. h. elnök, az aradi chewra kadisa h. védnöke.

A titokzatos kosarak.

(Dohánysempészésért letartóztatott kereskedő.)

Hatalmas utazó kosarakkal megrakodva tegnap egy kereskedő érkezett Aradra, aki a kosarait a legnagyobb gonddal kocsira rakta és behozta a városba. Az állambiztonsági hivatal detektívjeinek gyanusak voltak a titokzatos kosarak, amelyeket a tulajdonos nagy körültekintéssel és vigyázva kezelte. Igazolásra szólították fel a kereskedőt, akiről kiderült, hogy Eichen Jakab sátmári lakos. Amikor kosarak tartalma iránt érdeklődtek, a kereskedő zavarba jött és különféle ürügyek alatt el akarta távolítani a detektíveket. Ezek azonban követelték a kosarak felnyitását és

amikor a kereskedő erre nem volt hajlandó, felnyitották azokat. Mindegyik kosárban nagymennyiségű csempészett dohányt találtak a detektívek. Eichorn Jakabot letartóztatták és megindították ellene az eljárást.

Lenin villája.

(Milyen az élet a bolsevista Moszkvában?)

A „Daily Mail” sorozatos cikkeket közöl orosz családok életéről a szovjeturalom alatt Moszkvában. Moszkva — írja a cikkíró — még mindig érdekes város, a mennyiben kiváló példája annak, mennyire mélyen sülyedhet egy modern város, ha a pusztulás belevette magát falai közé. A forgalmi rendszer csődjével a külvárosok el voltak vágva a központtól és teljesen magukra utalva a legszükségesebb cikkek megszerzése dolgában. A külvárosiak mindegyike a vidék parasztságát kereste fel, amelynek élelmiszereket fejében ruhát, késeket, képeket és egyéb értéktárgyakat adott cserébe. A legnagyobb ellenség: a hideg ellen úgy védekeztek, hogy feltűzelték fabutoraikat. Sok vidéki kurla gazdátlanra vált és akiknek kedve szottyant szép, uri villához jutni, könnyű szerrel illethetett bele ilyenbe s ma minden lakható villának megvan a gazdája. Sok a bolsevista vezérek kezére jutott. Az „Archangelskydacha”, az elsőkelő és dúsgazdag Usupov-család egykori villája, ma például Lenin tulajdona. Moszkva modern házaiiban központi fűtés és villanyvilágítás van, de mert ezek az üzemek ma nem működnek, sok szép magánház lakatlan. Egyes esetekben egy-egy család összehúzódott egy két szobába, melyet téglavagy vaskályhával fűtenek, míg a többi, sokszor igen pompás helyiségekben, a hideg az ur. „A legnagyobb csodálkozással adózom az orosz anyáknak — mondja a cikkíró — akik elég bátorszívek voltak öt bolsevista-telel kitartani a saját házukban.” Az emigránsoknak nincs összeköttetésük hazájukkal. A forradalom, amelynek a bolsevizmus csak egy epizódja, az orosz mentalitást teljesen átváltoztatta. És akinek áttekintése van az orosz forradalom eseményei fölött, képtelen megérteni a mai Oroszországot. Oroszországba visszahozni a XVII. század elbűvölő kulturáját, amely még 6 évvel ezelőtt itt uralkodott, éppoly lehetetlen volna, mint Londonba dr. Johnseon Sámuel korának erkölcsait és szokásait. Míg ezt a tudósítást írom, azalatt négy álarcos és fegyveres férfi teljesen kirabolta az egyik szomszéd lakást. Délután fél négy órakor. Jellemző, hogy a kifosztott lakás előtt egy női bunda hevert, melyre cédula volt ráerősítve evvel a felírással: „Nem tudjuk használni. Vissza! Bocsánat a háborgatásért!” Az élet- és vagyonbiztonság hiá-

nya itt rémes. Rajtaütések és kifosztások gyakori jelenségek. — Másrészt azonban el kell ismer-

Kossuth csónakosának unokája Aradon

(Beszélgetés Bego Hamddal, a Dácia török kávéházával)

Kevesen hitték el Aradon, hogy a kávéházak piros fa törökfeketésel valódi törökök. Mindegyik kifogástalanul beszél magyarul, és mégsem csal a török sapka: valódi mohamedán minden törökkávé Aradon. A Dácia-kávéházban Bego Hamdi a neve annak a töröknek, aki a hajráttal szemben készít a zamatos török feketét. Bego Hamdi mindennap kapja a konstantinápolyi török lapokat, amelyek olyan sokat írnak most Musztafa Keinal pasáról, a török nemzet új hősről és delfinötként, amikor a francia, orosz és lengyel pártjának és nem a török feketének van az ideje, olyankor szabad perceiben sok érdekes dolgot mesél el az érdeklődőknek arról, amit olvasott. Adakaléi származása, amann széledek szerte az országban a törökkávék, amióta a román-szerb-magyar hármashatárt elolták Adakalétól és emiatt főleglakozásuk a „kereskedés” megszu-

Ez az adakaléi Bego Hamdi érdekes nevezetességi férfi. Nagy apja, Bego Musztafa volt az a dunai csónakos, aki szerencsétlen végül 48-as forradalom után menekülő magyar kormányzót, Kossuth Lajost Orsovdra a Duna tulsó partjára, akkor még Törökországba vitte csónakján. Bego Hamdi a következőképpen monddta el ezt az érdekes történelmi eseményt.

— Nagypapámtól egész kicsi gyerekkorom óta, sokszor hallottam ezt a történetet, sokan érdeklődtek nála s é mindíg nagyon szívesen mesélte el. 1849-ben még 20—22 éves fiú volt a nagypapám és utasokat szállított csónakjával Orsova és Adakalé között. Egyszer egy este 9 óra tájban egy magyar ur jött csónakjához Orsovánál, aki megkérte, hogy vigye át Adakaléra. Az idegennek nagyon sürgős lehetett a dolga, mert siettetle a nagypapamát és sűrűn tekintgetett szíjjel, mintha félne valakitől. Adakalén a nagypapámnál aludt a magyar ur, mert akkor még nem volt ott vendégfogadó, ma már két szálló is van. Kora hajnalban tovább mentek a csónakkal, de Kladova mellett a török őrség megállította őket. Partraszállottak a nagypapám kintmaradt, a katonák őrizték, az idegent pedig bevitték a laktanyába. Nemsokára azonban kijött több török tiszt társaságában, akik rendkívül udvariasan tisztelegve bucsúztak tőle és megengedték, hogy tovább haladjanak. Viddin-

ni, hogy a rendőrség a gonosztevőket nem kisebb buzgalommal üldözi, mint a nyugati államokban.

be mentek a csónakkal, ahol nagypapám egy rokonához szálltak. Itt felfedte kitért a magyar ur és azt mondotta, hogy pénzt nem adhat, de mond egy helyet, Orsova közelében a Dunaparton, ahol értékes dolgokat találhat, a nagypapám amelyekből egész életén át gazdag ember lehet. De mire viaszatért Adakaléba, ott már várták az orsoval hatóság emberrel, akik tudták, hogy Kossuthot szállította át a határon. Kihallgatása során ismertette azt a helyet, amelyet Kossuth megjelölt. Rövid útszám után megtalálták az elrejtett értékeket, amelyek között volt a magyar korona is.

Nagypapám semmit sem kapott ekkor és sokáig nem is törődtek vele. Csak amikor Kossuth Lajos hamvait hazaszállították Magyarországra, akkor keresték fel, majd Budapestre vitték, ahol egy hónapon keresztül ünnepelték. Még képeslapot is készítettek róla. Egy képen volt Kossuth Lajos és megmentője Bego Musztafa és ezt a levelezőlapot sokáig árusították Adakaléban.

Bego Hamdi, a történelmi emlékeztető Bego Musztafa unokája most az aradi Dácia-kávéházban szerényen méri a törökfeketét, de nagyon büszke híres nagypapjára és mindennap örömmel olvassa a cífra átkombákumos török újságokban a muzulmánok legújabb nagy nemzeti hőseinek dícsőségét.

KÖZLÖNY

Mozi.

Judex megbízatásának negyedik része, az Egyszemű kerül pénteken bemutatóra az Urániában. A nagykonceptiójú filmdrámának ebben a részében kulminál valójában a tragikus izgalmasság: Judexet bosszúálló hadjárataiban a legmegdöbbentőbb meglepetés éri: kiderül, hogy a Titokzárak vezére nem más, mint szüleinek leghivebb, legbizalmasabb barátja, Howey doktor, akit banditársai Egyszeműnek neveznek. Judex nekifutadni készül a hűtlen barátjának, de annak egy titkos ajtón át sikerül a bosszúálló kéz elől elmenekülnie. Hosszas és izgalmas kutatás, idegborzongató kalandok után Judexnek másodszor is sikerül Egyszeművel szembekerülnie, a végzetes és döntő összecsapás azonban ezuttal elmarad, mert Judex bizonyítékokat akar szerezni, mielőtt végleg lesújtana a banditavezérré.

Szerelmes szívek titáni küzdelme játszódik le abban a nagyszerű bűnügyi drámában, amely a Banditák karmaiban címmel pénteken kerül utoljára színre az Apolló színházban. Álnok és kapzsi emberek gyűrűje veszi körül a szegény kis grófkisasszonyt, akit teljesen kifosztani akarnak, de a vőlegény a szerelmes szívű Raoul kemény harcban

letiporja a pénzvagyó haramiákat és győzelmes-boldogan viszi szerelmes mátkáját a csillogó ősi kastélyba. A grófkisasszony szomorúan szép történetét pénteken vetíti utoljára az Apolló.

Megható diáktörténet az Apolló színház szombati bemutatója. Ötödik osztály a címe a filmnek, s ebben feleled újra a régi diákélet romantikus históriája, a lángoló gyerekszerem, amely mindenre képes, még bűnre is az ideálért. A kedves diáktörténet fő női szerepét Lóth Ila, a kiváló magyar filmprimadonna játssza.

EZ ARAD!

Lya karriert csinál.

Lya, drága, ne haragudjék: figyelem magát ez év november 5-e óta. Ez év november ötödikén jelent meg az ön első apróhirdetése az Aradi Közlönyben. Ön egy fiatal, jómegjelenésű szép urileány, aki ez év november ötödikén egy föltétlenül bőkezű, gazdag, dísztingvált uriember hosszantartó és intim barátságát kereste, havonta 3500—4000 leivel bővítve. Az apróhirdetés hangsúlyozta, hogy csak is bőkezű, gazdag egyén jelentkezhetik, aki azonnali bizonyítékát adja gazdagságának. Adj uramisten, de mindjárt. Zahlen, Herr ober. Ez volt az első találkozásom Önnel, Lya és bevallom, ottl kezdve imponált nekem. Pénzt előre. Guba, még mielőtt komplikációk jönnek. Szomorú tény, hogy ez az apróhirdetés négyszer egymásután jelent meg b, lapunk reszorton kívüli hátlapjain. Ötödszörre, — ez november 10-én jött — ezt olvastam: „Lya névre jelíges levél a kiadóban.” Jelentkezett a bőkezű. Erre ön, Lya, a november 11-i számban: „Áldnlata konvenidl, kérek új találkát, levelét későn kaptam. Ujra ön, november 13-án: „Matzkynál, d. e. 11 óra.” Megint ön, november 14-én: „Matzkynál, d. e. 11 óra.” Erre ön, a bőkezű, tegnap, a Közlönyben: „Lya! Szorbaton délelőtt 11 órakor, Kulturpalota, kisterem, képkidíltáson. Ismertetőjel: ugyanaz.”

Eddig van. En egy kaján vagyok, Lya és a szombat délelőtti kidíltási találkába beleszólok. Ne menjen el, Lya. Nem a Barabás Márton mai képei miatt, azok biztos egész jó képek lesznek. Hanem: mert én úgy veszem észre, hogy eddig még nem volt „azonnali bizonyíték a gazdagságra.” Legyen konzekvens, drága. Ön karriert fog csinálni. S mert én há vagyok a laphoz, amelyben ön hirdeti, írjon holnap egy ilyen aprót: „Lya jelígre hétfőre négyezret borítékban. A többről későbbi tárlatokon.” Vigyázzon a karrierjére, Lya! . . . (f. t.)

A szerkesztésért:
KÁROLY JÓZSEF
felel.

Cenzurat: Dr. ROMUL MAGER.

Aktalopás Aradmegye árvaszékén.

(Kiskoruk rendszeres tolvajlása. — Hagyatéki ügyek az aradi gesztenyesütőknél.)

Egészen különös lopási esetnek jött nyomára az aradi rendőrség. Az ügyből kifolyólag eddig négy kiskoru egyént tartóztattak le és a nyomozás még folytatódik. Az eset nem mindennapi részletei ezek: napokkal ezelőtt feltűnt egy aradi detektívnek, hogy a gesztenyesütők és fűszerezések még egészen friss dátumú hagyatéki iratokba csomagolják áruikat. A különös észrevétel arra engedte következtetni, hogy az iratok rendellenes módon kerültek eladásra.

Ez a nyom szenzációs felfedezésre vezetett. Kiderült, hogy a „csomagoló-papírost” kiskoru fiúk hozzák az üzletekbe és adják el makulatura gyanánt. Ami most következik, az egyenesen novellába illő. A detektív kilesett egy ilyen kiskoru papírkereskedőt, és megfigyelte, hogy három másik társával éjszakánként szüges bor

tokkal kotorásszák elő Aradmegye árvaszékének a megyeház pincéjébe elhelyezett aktáit, a pinceablakon keresztül. Hetek óta folyt ez a különös módon kieszelt tolvajlás, százakra megy az így ellopott és persze elkallódott akták száma és kiszámíthatatlan az a kár, amely ebből a lopásból a megyei árvaszékra hárul. Mialatt maga az árvaszék nem is sejtette, hogy meglopták, az alatt az aradi marónisütők és sajtosok vigan csomagolták áruikat a hagyatéki aktákba.

A négy kiskorut a rendőrség le tartóztatta. Az árvaszéken most azt állapítják meg, hogy hány akta és ügyirat tűnt el és milyen károk és komplikációk következnek majd ebből a különös lopási ügyből? Az eddigi megfigyelések szerint az 1906, 1908 és 1910. évi iratcsomókból hiányoznak akták.

Közgazdaság.

A valutapiac.

Aradi valutaárak (nov. 16.) Dollár 159, márka 0.02 és fél, szokol 5.—, dinár 2.30, frank 10.50, magyar korona 0.06 és fél. Kifizetések: Budapest 15.25, Bécs 460, Berlin 0.02, Prága 5.10.

Bucuresti zárlat (nov. 16.) Kifizetések: Páris 10.55, London 710, Newyork 159, Italia 7.22, Svájc 29, Prága 5.08, Bécs 0.002150, Berlin 0.0205, Budapest 0.0640. Valuták: márka 0.0260, leva 1.03, török lira 0.81, font sterling 700, francia frank 10.40, svájci frank 30, olasz lira 6.75, drachma 3.90, dinár 2.35, dollár 156, Napoleon 560, osztrák korona 0.0025, magyar korona 0.0625, szokol 4.93, lengyel marka 0.0125.

Zürichi nyitás (nov. 16.) Berlin 0.068750, Newyork 544.50, London 2460, Páris 36.05, Milano 24.60, Prága 17.50, Budapest 0.2250, Zágráb 2.2250, Varsó 0.0350, Bécs 0.0072, bélyegzett 0.0075.

Zürichi zárlat (nov. 16.) Berlin 0.0725, Amszterdam 213.75, Newyork 544.75, London 2431, Páris 36.25, Milano 24.95, Prága 17.35, Budapest 0.2150, Zágráb 2.23, Bucuresti 3.50, Varsó 0.0350, Bécs 0.0072, lebélyegzett 0.0075.

Budapesti devizaközpont jegyzései (nov. 16.) Napoleon 9050, dinár 36—37.60, Bucuresti 15.25—16.25, Amszterdam 975—987, London 11.100—11.400, Berlin 0.35—40, Milano 108—113, Páris 161—167, Prága 77—81, Zágráb 9—9.40, Bécs 0.0325—3.40, Newyork 2490—2515, Szófia 17.50—18.50, Varsó 15—16.

Budapesti értéktőzsde (nov. 16.) Salgó 41500, Rima 13150, Kőszén 123000, Államvasut 30.000, Cukoripar 143000, Ganz-Danubius 635000

Budapesti értéktőzsdezárlat (nov. 16.) Magyar hitel 9050, Osztrák hitel 1125, Salgó 42500, Rima 13250, Déli vasut 8000, Államvasut 30500, Kohó 43500, Atlantika 5500, Ganz-Danubius 635000, Kőszén 123600, Papír 3900, Nasici 48000, Szlavónia 3775, Országos fa 17600, Földhitelbank 9250, Viktória 9600.

Bécsi hivatalos zárlat (nov. 16.) Prága 2315, Zágráb 290, Budapest 30.40, Varsó 4.60, Milano 3375, London 328.800, Newyork 73750, Páris 4900, Zürich 13.520, Berlin 9.60, Amszterdam 29000.

Bolrány a magyar parlamentben

(Bethlen István támadja az ellenzéket.)

Budapest. Hosszu szünet után a nemzetgyűlés ma ült ismét össze. A napirend tárgyalása alatt az ellenzék oldaláról hangoztatták, hogy a kormány és az ellenzék között sincsen összhang a nemzetgyűlés munkarendjére vonatkozólag. Bethlen István miniszterelnök erre azt válaszolta, hogy nem a kormány az oka az összhang hiányának. Hangsúlyozta, hogy a nemzetgyűlés szünete alatt az ellenzék a kormány tudta nélkül hivatatta össze a Házát és éppen az ellenzék az, amely nem tehet kifogást a kormány magatartása miatt. A nemzet megköveteli az ellenzékétől, hogy munkát produkáljon és ne szófecsérléssel töltse az időt. Az ellenzék magatartása viszály a nemzet türelmével. Szabó Sándor felszólalása közben, a mikor az ellenzék magatartását bírálta, nagy zaj keletkezett a szociáldemokratáknál és a sértő kifejezések özönét zúdították a szónok felé. Az elnök csak nagy nehezen tudta helyreállítani a rendet.

Rakovszky István báró Prónay György egységspárti képviselőről kijelentette, hogy politikai célokra zsidó emberektől pénzt fogadott el. Amikor Rakovszky ezt kimondotta, kitört a felháborodás a kormánypárton és a képviselők egy része előrerohant a miniszteri székekig. Eckhart Tibor Rakovszky felé kiáltotta:

— Ki kell dobni!

Az elnök tehetetlenül rázta

egy ideig a csengettyűt. Majd Prónay György kért szót, mire a vihar még erősebbé vált. Az elnök ekkor az ülést felfüggesztette. Szünet után ismét Prónay kért szót személyes kérdésben. Hallotta, mondotta Prónay, amint Rakovszky odaszólt pártjának, hogy „na most Prónayt ki fogom készíteni.” Bizonyos kladásai voltak a választásnál, de azokat a sajátjából fedezte

Drózd Győző: — Piszkos mandátum!

Erre a vihar újra kitört és Bethlen miniszterelnök pedig Drózd kijelentésére ezt mondotta: — Ezt a hangot nem fogjuk tűrni!

Irodalom, művészet

* A színház műsora. Péntek: Apám felesége. B. bérlet. Szombat este 7 1/2 órakor: Tatárjárás. C. bérlet. 10 1/2 órakor: Morfium. Bemutató előadás. Vasárnap d. u.: Cigányprimás. Este 7 és fél órakor: Sárga csikó. A. bérlet. 10 és fél órakor: a Gólya.

* Az obsitos. Kálmán Imre régi, kedves, magyaros témájú operettjét elevenítette fel ma este az aradi színház. Az obsitosban Barics Gyulát, a szerep régi kreálóját láttuk viszont. Frissen, megrázó drámaiassággal és sok szívetlenséggel ma is. Dalait a közönség megértő tapsa jutalmazta. Győző Alfréd a Tihamér szerepében szerzett derűs, kacagós perceket. A nagyszonyt ezuttal Novák Irén alakította csupaszív művészetével. Balogh Böske most is nagyvárosi temperamentummal és pompás táncokkal gyönyörködtetett. Az est sikeréhez még Harmath Mária, Sipos Zsigmond, Selmeczy Mihály és Faludy Károly járultak hozzá.

* A közönség óhajára eleveníti fel pénteken este a városi színház legutóbbi szellemes, ötletekben gazdag prózai ujdonságát: Az apám felesége.

* Balogh Böske játsza szombaton este a legkedvesebb magyartárgy operettben, a Tatárjárásban Mogorósi önkéntes szerepét. Balogh Böske ebben a kedves szerepben először lép az aradi közönség elé. Lorenty főhadnagy szerepében Galetta Ferenc mutatkozik be. Az előadásra jegyek elővételben a színházi pénztárnál kaphatók.

* A budapesti Renesaincé-színház legértékesebb ujdonságát szombaton éjjel mutatja be a városi színház. A Morfium izgalmas idegekre ható darab. Az előadásra jegyek elővételben a színház pénztáránál válthatók.

* A legkiválóbb magyar népszínmű, a Piros bugyellár szombaton délután ifjúsági előadáson mérsékelt helyárák mellett kerül színre. Barics Gyula az aradi közönség kedvelt művésze is fellép. Az igazgatóság felhívja a diákságot, hogy jegyeit elővételben válassza meg.

* A cigányprimás kerül színre hosszú idő után vasárnap délután a városi színházban. A darabban a társulat teljes operett-személyzete játszik. A vasárnap délutáni előadásra jegyek elővételben már kaphatók.

* A legmagyarabb népszínmű, a Sárgacsikó kerül színre vasárnap este az aradi színházban. A sárga csikó vezető szerepét Barics Gyula játsza.

* Kacagástól lesz hangos vasárnap éjszaka az aradi színház nézőtere. A legerotikusabb, ötletekben és helyzetkomikumokban gazdag francia vígjáték, a Gólya kerül színre.

Shakespeare egyik könyvét

kapta ajándéknul a British-muzeum

London Egy ismeretlen a British Muzeumnak ajándékozta Shakespeare műveinek egy 1623-ból származó első folió-kiadásáról való lenyomatot. A címoldalon lévő híres arckép még eredeti állapotában van, vagyis a fehér gallér baloldala még nincs árnyékolva, a bajusz rajza befejezetlen a homlok oldalán pedig számos finom vonás van. Az egyetlen másik lenyomat, amely az arckép ugyancsak eredeti állapotban van, a Bodleian-könyvtárban van. Shakespeare első folió-kiadásának címlapja az eredeti arcképpel Newyorkban is megvan, azonban maga a könyv hiányzik. A British Muzeumnak ajándékozott könyv tulajdonosa akitől az ajándékozó megszerezte, állítólag már különböző gyűjteményeknek felajánlotta s 50.000 dollárnál nagyobb árat kért érte.

Pecica-Maghiara (Magyarpécska)

legforgalmasabb utcájában

egy 40 év óta fennálló

fűszerüzlet italmérőssel, lakással, más vállalat miatt átadó. Cím a kiadóban. 5540

Pályázati felhívás.

A „Petrosani” Román Kőszénbánya R.-T. vulcani Bányagazgatósága a helybeli bányazenekar létszámát felemelni szándékozik s evégből a következő állásokra pályázatot hirdet:

1. Egy karmester, kinek legalább 2 évi konzervatóriumi végzettsége van.
2. Egy első hegedűs, aki a fuvós zenekarban II Es trombitát játszik.
3. Egy első hegedűs, aki a fuvós zenekarban III Es trombitát játszik.
4. Egy második hegedűs, aki a fuvós zenekarban F. Helicont játszik.
5. Egy I. trombitás, aki a fuvós zenekarban I. Flügelhornt játszik.
6. Egy oboista, aki a fuvós zenekarban B. Clarinetet játszik.
7. Egy trombonista, aki a fuvós zenekarban Bassflügelhornt játszik.
8. Egy I. Waldhornist, aki a fuvós zenekarban I. Waldhornt játszik.
9. Egy II. Waldhornist, aki a fuvós zenekarban II. Waldhornt játszik.

A megfelelő karmester fizetése megállapodás szerint.

A zenészek pénzbeli jövedelme szabad lakás, (1 szoba, konyha, kamra), fűtés, világítás és élelmetári kedvezményen kívül havi ca. 1600—1800 Lei.

Nőtlen zenészek, valamint azok, akiknek jó írásuk és irodai használatosságuk van, vagy jó iparosok, előnyben részesülnek.

A fenn jelzett állásokra csak kiforrott, jó zenészek jelentkezzenek.

Ha a jelentkezők úgy a naponkénti 8 órás társulati, valamint a zenéi szolgálatban kifogástalanul bevélnak, a felvételtől számított 3 hónap elteltével véglegesített altisztekké neveztetnek ki.

Jelentkezni lehet Vulcanban a bányapénztárban a zenegondnoknál.

5556 BANYAIGAZGATÓSÁG

